I-249

ԱՐՄԱՏԱՍԻՐ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 10 ֆր. և կամ 4 րբլ. Թղթդրմ.
Եւրոպայի և այլ տեղերի համար տարեկան 20 ֆրանգ
Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։
Բաժնեգիրները կանխիկ կը վճարուին։ Վեցամսեայ կամ եռամսեայ բաժնորդագրութիւններ ալ կընդունուին, առանց ուրէք յաւելման բաժնեգնին վրայ։ Հատով կը ծախուի ամեն տեղ 20 սանթիմ
Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով· M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Ե ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1

1889 ՕԳՈՍՏՈՍ 21

ՕԳՈՍՏՈՍ 9 (Հ. Տ.)

ՀՈՐԻՆԱԿԱՏԻՈՆ

Կը հրատարակուի Դ. և Շբթ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆԵՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւններն։
Պարտաւոր չէ վերադարձուելչհրատարակուած ձեռագիրներն։
Յանուցմունք կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանթիմ կարժէ· 1 գլխագիրը 2 սանթիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղուած կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցունելու Թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ։ Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւնները որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ կաշխատի ներքին այժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր աղատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին։

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրրեւ լրագիր, կը հատուցանէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարբնակ Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ։*

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուզողներն պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպատակ Արմենիա լրագրի հրատարակման։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական ազդեր.—Մի քանի խօսք Արմենիայի և տարեմտին առթով։—Զուխ կիտիկի կռուին պատմութիւնը բուն իսկ Գուլազսըզեանի պատմուած. — Նամակ Թիւրքիայէն (Կ. Պոլիս). — Նամակ Թիւրքիայէն (Կ. Պոլիս). — Խրախոյս Ջաւայի հայ գաղթականութենէն.—Հայրենասիրական շարժում Ամերիկայի հայ գաղթականութեան մէջ.—Տեղական.—Նոր հրատարակութիւն։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԵՐ

Եթէ նոր տարեշրջանի սկզբնական կարգադրութիւններին ժամանակ սբխամամբ չի ղրկուի ուրէք բաժնորդի իւր թերթ, կը խնդրենք փութալ անմիջապէս ազդարարել մեզ։

Իսկ եթէ ընդհակառակ սխալմունք եղած լինի մեր հին բաժնորդներէ ուրէք մէկին թերթին ղրկուիլը չարունակելով, կը խնդրենք իրմէն որ անմիջապես գէթ 2գ թերթը վերադարձունէ մեզ փոստի միջոցով, վրան refusé գրել տալով որի համար ծախք ալ չպահանջուիր փոստէն։

Կը խնդրուի Արմենիայի հին կամ նոր բաժնորդագրութեան հաշիւ ունեցողներէն, շուտով հաստունել մեզ իրենց բաժնորդագին դի բաժնորդագրութեան պայմաններէ մին է կանխիկ վճարելը։

Նիւթերու դիպուած լինելուն պատճառով չկրցանք այս անգամ դնել «Աբատասխանի լուրեր»։ յաջորդ անգամ կսկսինք դոհացում տալ մեր բաժնորդներուն այդ վախճանին։

ՄԻ ԿԱՆԻ ԽՕՍՔ ԱՐՄԱԴՆԻԱՅԻ Ե ՏԱՐԵՄՈՒՏԻՆ ԱՌԹՈՎ

Պարագ կը համարինք մեր չնորհակալութիւնները հրապարակով յայտնել մեր այն բոլոր համակրողներուն որ բանք ամէն կողմէ փութացած են յատուկ նամակներով չնորհաւորել Արմենիայի Ե տարեմտուը և այդ առթով քաջալերանքներ ուղղել մեզ։ Որովհետև մեր գրագրութիւնը և ժամանակը չեն ներեր մեզ առանձին առանձին պատասխանները գրել ամենին, հրապարակով կը խնդրենք ամենէն ընդունիլ այս տողերը իրր պատասխան և հաւատիք մեր չնորհակալութեան վսեմագարձ զգացումներուն։

Ա րդարեւ Արմենիայի չորս տարի անընդհատ չարունակութիւնը՝ դիմադրելով այնպիսի հզօր չանքերի դէմ որոնք կաշխատէին թէ դրսէն և թէ՛ ներսէն, թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս չլատել այդ թերթի ոյժը և խեղդել դադրեցունել անոր ձայն, դա նշանակութեան արժանի և ուրախառիթ մի երեւոյթ է մեր ազգի մէջ։

Ի սկզբան երբ Արմենիայի մուտքը հետզհետէ արգիլուեցաւ Թիւրքիայի և Ռուսիայի մէջ, մեր ամենէն չերմեռանդ բարեկամներէ քանիներն անգամ խորհուրդ կուտային մեզ քաշուիլ ասպարիզէն քանի որ գեռ ճանապարհին սկիզբը կը գտնուինք և յետ դառնալը այնչափ գժար չլիներ։ Նոյա կարծիք այն էր թէ մեր ամեն կերպով խեղճ Հայ ազգին մէջ այսպիսի գործեր յառաջ չեն կրնար երթալ, թէ մեր ազգը գեռ ընդունակ չէ ճնշման տակ անգամ զոհողութիւն. ներ անելով մի այսպիսի թերթ պահպանելու և թէ հետեւապէս Արմենիայի չարունակութիւնն անկարելի է, մի ցնորք է դա որմէ պէտք է հրաժարիլ, աւելի յառաջ երթալով աւելի ծանր վտանգներուն մէջ չընկնելու համար։ Բայց Արմենիան չարունակեց առանց ուրէք փոփոխութիւն կրելու այդ արգելքներուն առաջ, դարձեալ չարամն երկու անգամ հրատարակուելով ինչպէս առաջ, առանց թերթին դիրքը փոքրացունելու և առանց երբէք բարձրացունելու իւր սկզբնական բաժնորդագին, ընդհակառակ թեթեւցունելով զայն ինչ ինչ հանգամանքներու մէջ։

Այժմ մեր ազգի ապագային վրայ ամենէն թերհաւատ կամ անհաւատ եղողներն ալ կը տեսնեն թէ մեր ազգի մէջ կարելի է եղեր մի այսպիսի ազատական թերթի կանոնաւորապէս չարունակութիւն ու պահպանութիւը, թէ Հայ ազգը թէեւ ճնշուած բայց չէ մեռած բոլորովին, թէ բոլորովին յուսահատեցուցիչ չէ մեր վիճակ և թէ թաքուն ոյժեր կան մեր ազգի մէջ Հայութեան պահպան որոնք հետզհետէ կրնան երեւան գալ երբ անկեղծ և անվհատ աշխատութիւն լինի. առայժմ մոխրի տակ ծածկուած կայծեր կան մեր մէջ որոց փչել պէտք է հրահրելու համար։

Հայ ժողովրդին մէջ ճնշուած և ծածկուած այդ ոյժեր երեւան բերելու և արդիւնաւորելու համար անհրաժեշտ է անկեղծ, խելացի և համբաւի գործունէութիւն. վախկոտութիւնը՝ խոհեմութեան անունին տակ պատսպարուած, չէ կարող երբէք ոգեւորել և առաջնորդել ժողովրդին, որչափ որ ալ լրջութեան (sérieux) չպարներուն զարդարած լինի իւր երես։ Եթէ մէկը անընդունակ լինի ուրէ վտանգ կամ զոհողութիւն աչք առնելու, եթէ խոհեմ լինելու համար ներկայ և ապագայ բոլոր վտանգներն աչքի առջեւ բերելով որոշէ այն ժամանակ միայն չարժիլ և գործել երբ բնաւ ոչ մի վտանգ չկրնար պատահիլ, այդպիսին ոչ միայն չէ կարող ոգեւորել և առաջնորդել մի ժողովրդի, ինչ երկրի մէջ ալ լինի, այլ իր տունէ անգամ դուրս չկրնար ելնել, որովհետեւ կը հաշուէ թէ փողոցին անցած ժամանակ կրնայ պատահիլ որ մի կառքի կամ ձիի ոտքի տակ երթայ, կամ վերէն մի տան պատուհանի առջեւէն ծաղկի թաղար կամ պատուհանի փեղկ կընալով գըլուխը պատռէ և ճանբուն վրայ ձնայ մեռնի և այլն։

Զգուշութիւնները անհրաժեշտ են. բայց խոհեմութեան անունով մեր ազգի մէջ դարերէ ի վեր սերմանուած վախկոտութեան դգայունները այնպիսի թուանատոր պատուհներ տուած են որ մեր ազգային մարմնի մէջ մի տեսակ թուլութիւն, թմրութիւն յառաջ բերած են որով մեռելանման անգործութեան է դատապարտուած։ Արմենիան կռուեցաւ այդ խոհեմապարզ թմրեցուցիչ դեղահատների գործածութեանը դէմ որ իւր հոգեկան ու քաղաքական հին և նոր բժիշկները կուզեն դեռ չարունակել տալ այդ հիւանդ ժողովրդի. բայց նա յաղթական դուրս եկաւ այդ կռուի մէջ. Հայ ժողովուրդը քաջալերեց անկեղծ և համարձակ գործունէութիւնը, համակրութիւն յոյց տուաւ Արմենիայի ստացած գաղափարներին և պահպանեց Արմենիայի կեանքը որ իրեն (ժողովրդի) կեանքին ծառայելու համար գոյութիւն ունեցած էր։

Ցուսալ թէ կարելի է մեզմէ միջոցներով հաշտեցունել Թիւրք կառավարութիւնն Հայերին հետ, գա մի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

ՀԱՅ ՀԱՐՑԱՍԵՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հայ հարցասերները, որոնք ուզում են ծանոթանալ հայկական հարցի ներկայ վիճակին, կարող են դիմել հետևյալ հասցեներով.

Ամերիկա — Armenian National Committee, 1140 Broadway, New York City.

Անգլիա — Armenian National Union, 3 Victoria Street, London, S. W. 1.

Ֆրանսիա — Comité National Arménien, 3 Rue Scribe, Paris (IXe).

Իտալիա — Comitato Nazionale Armeno, Via Cavour 17, Roma.

Շվեյցարիա — Comité National Arménien, 3 Rue Diday, Genève.

Հոլանդիա — Armeensch Nationaal Comité, Nieuwe Uitleg 1, Den Haag.

Դանիա — Armensk Nationalkomité, Nørre Voldgade 90, København K.

Նորվեգիա — Armensk Nasjonalkomité, Universitetsgaten 2, Oslo.

Շվեդիա — Armeniska Nationalkommittén, Sveavägen 9, Stockholm.

Ֆինլանդիա — Armenialainen Kansallinen Komitea, Kalevankatu 6, Helsinki.

Ռումանիա — Comitetul Național Armean, Strada Academiei 14, București.

Հունգարիա — Örmény Nemzeti Bizottság, Szalay-utca 10, Budapest V.

Չեխոսլովակիա — Arménský Národní Výbor, Jungmannovo nám. 18, Praha II.

Հարավսլավիա — Armenski Narodni Odbor, Kosovska 43, Beograd.

Բուլղարիա — Арменски Национален Комитет, ул. Раковски 134, София.

Հունաստան — Αρμενική Εθνική Επιτροπή, Πανεπιστημίου 39, Αθήναι.

Եգիպտոս — Comité National Arménien, 1 Rue Kasr el Nil, Le Caire.

Պաղեստին — Armenian National Committee, P. O. Box 316, Jerusalem.

Սիրիա — Comité National Arménien, Rue Bab Touma, Damas.

Լիբանան — Comité National Arménien, Rue Mar Mikhaël, Beyrouth.

Իրաք — Armenian National Committee, P. O. Box 1, Baghdad.

Իրան — Armenian National Committee, Lalehzar Avenue, Teheran.

Հնդկաստան — Armenian National Committee, 1 Ezra Street, Calcutta.

Ավստրալիա — Armenian National Committee, 3 Bligh Street, Sydney.

Նոր Զելանդիա — Armenian National Committee, 3 Bligh Street, Sydney.

Ճապոնիա — Armenian National Committee, 3 Bligh Street, Sydney.

Չինաստան — Armenian National Committee, 3 Bligh Street, Sydney.

Ֆիլիպին — Armenian National Committee, 3 Bligh Street, Sydney.

Ինդոնեզիա — Armenian National Committee, 3 Bligh Street, Sydney.

Հարավային Աֆրիկա — Armenian National Committee, P. O. Box 1, Johannesburg.

Հարավային Ամերիկա — Comité National Arménien, Casilla 1, Buenos Aires.

Մեքսիկա — Comité National Arménien, Apartado 1, México.

Կուբա — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, La Habana.

Ուրուգվայ — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Montevideo.

Պարագվայ — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Asunción.

Չիլի — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Santiago.

Պերու — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Lima.

Կոլումբիա — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Bogotá.

Վենեսուելա — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Caracas.

Էկվադոր — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Quito.

Կոստա Ռիկա — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, San José.

Գվատեմալա — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Guatemala.

Սալվադոր — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, San Salvador.

Հոնդուրաս — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Tegucigalpa.

Նիկարագուա — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Managua.

Պանամա — Comité Nacional Armenio, Apartado 1, Panamá.

Հայաստան — Հայաստանի Հանրապետության Ազգային Կոմիտե, Ալավերդյան 1, Երևան.

Ադրբեջան — Азербайджанский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Баку.

Վրաստան — Грузинский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Тифлис.

Ռուսաստան — Русский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Москва.

Ուկրաինա — Украинский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Киев.

Բելոռուսիա — Белорусский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Минск.

Լիտվա — Литовский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Вильнюс.

Լատվիա — Латышский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Рига.

Էստոնիա — Эстонский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Таллин.

Ղրիմ — Крымский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Симферополь.

Ղրղզստան — Киргизский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Фрунзе.

Ղազախստան — Казахский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Алма-Ата.

Թուրքմենստան — Туркменский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Ашхабад.

Ուզբեկստան — Узбекский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Ташкент.

Տաջիկստան — Таджикский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Сталинабад.

Թաթարստան — Татарский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Казань.

Բաշկիրիա — Башкирский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Уфа.

Չեչնիա — Чеченский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Грозный.

Ինգուշեթիա — Ингушский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Грозный.

Կաբարդա — Кабардинский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Нальчик.

Բալկարիա — Балкарский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Нальчик.

Կարաչայ — Карачаевский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Черкесск.

Չերքեզիա — Черкесский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Черкесск.

Ադիղեա — Адыгейский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Майкоп.

Կալմիկիա — Калмыцкий Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Элиста.

Օսեթիա — Осетинский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Орджоникидзе.

Ղարաչայ — Карачаевский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Черкесск.

Չերքեզիա — Черкесский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Черкесск.

Ադիղեա — Адыгейский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Майкоп.

Կալմիկիա — Калмыцкий Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Элиста.

Օսեթիա — Осетинский Национальный Комитет, ул. Ленина 1, Орджоникидзе.

Տպագրված է Ազգային Կոմիտեի տպարանում, Ալավերդյան 1, Երևան.

Պատվեր 13/237. Տպաքանակ 8. Թուղթ օֆսեթային 70×108/16. Մամուլը հանձնված է արտադրության 15/27 հունվար 1946 թ. Ստորագրված է տպագրության 1 փետրվար 1946 թ. Ֆիզիկական 3 մամուլ։

ՂԱՎՎԱՀԱՎՈՒՄՆԸ

(Շարունակություն)

3.

Ես ուզում եմ ձեզ պատմել իմ կյանքի մի դրվագը, որ ինձ համար շատ թանկագին է, որովհետև ես ինքս եմ ապրել այդ դրվագը։ Ես ուզում եմ ձեզ պատմել, թե ինչպես ես ստիպված եղա ապրել ինքնուրույն կյանքով, ինչպես ես ստիպված եղա ինքս ինձ համար ճանապարհ հարթել։ Ես ուզում եմ ձեզ պատմել, թե ինչպես ես ստիպված եղա ինքս ինձ համար ճանապարհ հարթել։

Ես ծնվել եմ Ղարաբաղում, Ղարաբաղի մի գյուղում, որ կոչվում է Ղարաղուշլաղ։ Ես ծնվել եմ 1913 թվականին։ Ես ծնվել եմ մի աղքատ գյուղացի ընտանիքում։ Ես ծնվել եմ մի աղքատ գյուղացի ընտանիքում։

ՄԵՂՎԱԾ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԳԱԶԵԹԱՆ

Ամսաթիվ, 6 Յուլիս 1889

Ծաղկոց գիւղ. Մ. Փոթուրեան պատկառելի Մելքոմ Աղային

Ընծայում եմ սոյն նամակս հայ ժողովրդեան ի գիտութիւն, որպէս զի տեսնէ եւ իմանայ, թէ ինչպէս ոճրագործ կառավարութիւնը ամէն կերպով ոտնակոխ է անում մեր ազգային իրաւունքները, եւ ինչպէս նա ամէն կերպով ձգտում է ոչնչացնել մեր ազգային ոգին, մեր ազգային կեանքը, մեր ազգային սովորութիւնները, մեր ազգային լեզուն, մեր ազգային գրականութիւնը, մեր ազգային դպրոցները, մեր ազգային եկեղեցին, մեր ազգային դատաստանը, մեր ազգային ամէն ինչ, որ մեզ հայ է անուանում, եւ ինչպէս նա ամէն կերպով ձգտում է մեզ ստիպել, որ մենք մեր ազգային ոգին, մեր ազգային կեանքը, մեր ազգային սովորութիւնները, մեր ազգային լեզուն, մեր ազգային գրականութիւնը, մեր ազգային դպրոցները, մեր ազգային եկեղեցին, մեր ազգային դատաստանը, մեր ազգային ամէն ինչ, որ մեզ հայ է անուանում, ատենք եւ արհամարհենք

ՀԱՅԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Նիւ Եորքէն մեզ եկած նամակները ցոյց կուտան որ Ամերիկայի մէջ հրատարակուած հարստահարութիւնները որոնք տեղի ունեցած են Հայաստանի մէջ, մեծ յուզում և գըրգռութիւն պատճառած են Ամերիկայի և մանաւորապէս Նիւ Եորք քաղաքի և իւր շրջակայքերի հայ գաղթականութիւններուն մէջ, որոնք յուլիս 20ի երեկոյին Նիւ Եորք քաղաքին մէջ հաւաքուելով, մի մեծ մեթինկ կազմեր են «Արեւելեան Աստղ Սրահ»ին (Eastern Star Hall) մէջ, Մեծ. Տօքթօր Մ. Ս. Գաբրիէլեանի նախագահութեամբ։ Այդ միթինկի մէջ զանազան ճառախօսութիւններ եղած են Հայաստանցիների կրած հարստահարութիւններուն նկատմամբ և զանազան առաջարկներ քննութեան ենթարկուած են։ Ժողովին նախագահին, Մեծ. Տօքթէօր Գաբրիէլեանի, այդ գիշեր արած մէկ ատենախօսութիւնը՝ որի պատճէնը հաղորդուած է մեզ հրատարակութեան համար, չնորհակալութեամբ կը հրատարակենք մենք Արմենիայի առաջիկայ թիւին մէջ։

Ժողովէն բաժնուելէ յառաջ՝ ներկայ գտնուող Հայերն որոշեր են հաւաքուիլ շաբաթը մի անգամ այդ տեղ և իրենց խօսակցութեան և մըտածման առարկայ ընել իրենց թըշուառ հայրենակիցներուն, Հայաստանցիներուն հարստահարուած դրութիւնը։ Այդ որոշումի կանոնաւորապէս կը դրծադրուի այժմ։

Այդ միթինկի մէջ առաջարկուած է նաեւ Ամերիկայի հայ գաղթականներուն կողմէն չնորհակալութեան մի ուղերձ ղրկել այն աղնիւ Անգլիացիներուն որոնք վերջերս Մեծն Բրիտանիայի եւ բեռլոմանական և Լորտական ժողովներուն մէջ պաշտպանեցին հայկական դատը։

Այդ առաջարկ որոշուած և դրծադրուած է յաջորդ մի միթինկի մէջ, ինչպէս կերեւի հետեւեալ նամակէն որ կը հրատարակենք այսօր այստեղ։

Նիւ Եորք, 3 օգոստ. 1889

Անցեալ շաբաթ երեկոյ, յուլիս 27, հոս արտաքոյ կարգի ժողով մը տեղի ունեցաւ Իսքըրն Ըսթար Հօլ կոչուած սրահին մէջ։ Լայնածաւալ սրահն լիուլի էր Հայոց ազգ բազմութեամբ ընդ նախագահութեամբ Տօքթ. Գաբրիէլեանի։

Ժողովին նպատակն էր չնորհակալութեան նամակ մը ստորագրել և ուղղել այն պատուաւոր երէց անձանց, այսինքն՝ պատուարժան Ճէյմս Պրայսի, Լօրտ Քարնարվընի և Մեծն Կլատսթօնի (Grand Old Man), որոնք մօտերս մեծ կարեկցութիւն յայտնեցին Բառլամէնթի մէջ յօդուտ Հայոց աղետալի վիճակին։

Այս ժողովը հրահանգիչ դէպք մը ներկայացուց. քանի մեզ ստիպեց անմիջ խել մը օգուտ քաղել և դահլան խրատները առնել յետագայ կէտերով։ Նախ՝ ազգայոյց բացարձակ կերպիւ թէ Ամերիկաի հայ գաղթականութեան մէջ՝ որոնք ամենքն ալ Թիւրքիայէն գաղթած են, ազատասիրութեան նոր և համարձակ ոգի մը երեւան եկած է. քանի՝ ո՛վ կարող էր Հայաստանի մէջ այս կերպ չնորհակալութեան նամակ մը ստորագրել և յայտնապես իւր երախտագիտութիւնը հաղորդել օտար բարեկամայ։

Բ. Ա. յատեղ ծնունդ առած այդ նոր ոգին առիթ եղած է պանդուխտ ազգայնոց միաբանելուն և ազգասիրութեան ոգին ծաւալելուն. քանի՝ ժողովը կը բաղկանար ամեն ծէսէ և աղանդէ անձանցմէ, այսինքն՝ լուսաւորչականք, պապականք, բողոքականք, նաեւս թերահաւատք որ երբ կը մերժէին առաջ, հիմա երկրին ազատամտութենէն խրատուելով՝ միեւնոյն ազգասիրութեան ոգւով վառեալ, միանալով ազգու ճառերը խօսեցան և առանց խարութեան իբարու խրախոյս տուին։ Այսու յայտ եղաւ թէ ազգասիրութեան ոգին մեռած չէ, այլ միջոց կը խնդրէ ծաւալելու։ Ահա այս աղգային առաքինութիւնն է որ ամեն տեղ, ազատ և ազատասէր ազգաց մէջ, մեր վրայ ակնածութիւն դրաւած է. զորօրինակ՝ Ամերիկացի միսիօնար մը, Mr. Chambers անուն անձ, որ 9 տարի կարին քաղաք բնակեր է քարոզչութեամբ պարապելով, նոյն երեկոյ ժողովոյն ներկայ գտնվելով՝ նա եւս մտնակցեցաւ հրապարակախօսութեանց, հայերէն լեզուաւ և բաւական յստակ առոգանութեամբ, և յայտնեց թէ Հայոց հետ երկար ատեն մտերիմ հաղորդակցութիւն և կապակցութիւն ունենալով՝ սկսեր է Հայերը սիրել և պատուել նոցա առաքինութեանց տեղեկանալով, մանաւանդ նոցա հաստատամտութեան ընդդէմ բոլոր անտանելի պատահարց որոց ենքը ակնատես լինելով կարնի մէջ, վկայեց քանի մը հայրենասէր մարտիրոսաց քրիստոնէական համբերութեամբ տանջուիլ և չարչարուիլն։ Քաջ համոզուեցայ թէ այս խոստովանութիւնը անտեղի չէր և ոչ ալ մեզ փառաբանելու համար, այլ անկեղծ ղգացման հետեւանք, քանի՝ երբ պարտաւորեցաւ Հայաստանեայց Մայր Եկեղեցւոյ անդամքն հայ բողոքական ճիւղէն գանազանելու, յատկանշական բառը գործածեց, վոխանակ այն հեգնական բառին, մաղտոցականք, որով մեզ առաջները կը փառաւորէին. ըսել է որ՝ մեր վարք և յատկութիւնք միսիօնարայ անգամ աղեկ են և ստիպեր են նոցա սեղմ գաղափարն փոխել տալով մեր վրայ ակնածութիւն դրաւել և պատուաւոր կերպով մեզ յիշել։

Դ. Արդ՝ արչաւի ցաւալի է ինձ յիշել թէ այս ժողովոյն մէջ գտնվեցան մի քանի հայ անձինք որք յանդգնեցան ազգին ստացած այդ համբաւն ջրել իրենց անտեղի դիմադրութեամբ։ Այսպիսի անձինք մեր մէջ ևս գտնվելուն վրայ չզարմանամք, քանի՝ ամեն ազգաց մէջ գտնվեր են և կը գտնվին։ Հոս եւս երբ բոլոր ժողովուրդն չարաչար կաշխատեր Անգլիացոց լուծէն ազատվելու, խել մը անձինք իրենց տէրերուն Անգլիացոց վրայ նախապաշարեալ համակրութիւն մը ունենալով՝ Ամերիկացոց խոչընդոտ էին եղած։ Սորա պատճառ սա է։ Մարդս տենջանաց տէր է. այս կիրքը շարժողը շահն է։ Ահա այս շահախնդրութիւնն է որ շատ անգամ պատուաւոր անձինք մղեր է իշարագործութիւն և բանտերը զարդարեր է իրենց ներկայութեամբը։ Թէեւ այսպէս, բայց վերջանձն և աղնուամիտ անձանց քով կայ մեկ ուրիշ ղգացումն ալ որ ամեն բանի կը գերազանցէ. նա է անձնապատուութիւն. ըսել է որ մին նիւթական տենչ մըն է և միւսը բարոյական ղգացում մը։ Այս ղգացումը մարդուս ըմբռման կարողութենէն կախում ունի։ Բարոյականը առհասարակ զօրաւորն ըլլալուն վրայ տարակոյս չկայ, քանզի կրնամք դիւրաւ երեւակայել անանկ պարագայներ ուր անձնապատուութիւնը երբէք չներեր շահու թելադրութեան. և որովհետեւ մեկը չկրնար երկուց տէրանց ծառայել, նոքա՝ որ կը նուաճին շահախնդրութենէ, բարոյական ղգացմանէ զուրկ ըլլալնին կը յայտնեն։

Արդ՝ ի՞նչ է պատճառ որ սոցա անձնապատուութիւնն զոհ եղած է շահախնդրութեան։ Ոմանք առեւտրական աղագաւ Տաճկաստանի հետ կապակցութիւն ունենալնուն՝ կը պընդեն թէ շահերնին պաշտպանելու համար հարկ եղած է իրենց ղղուշութեամբ վարուիլ։ Ոմանք՝ Տաճկաստան, մանաւորապէս Պօլիս ազգականներ ունենալով կը վախնան եղեր թէ իրենց ազգասիրութիւն յայտնելովը չըլլայ որ նոքա նեղուին Տաճկի կառավարութենէն։ Ոմանք՝ ակն ունին ոեւիցէ պաշտօնի մը անցնիլ և ոմանք՝ վերադառնալու դիտաւորութեամբ՝ խոհեմութեամբ կուզեն չերեսը ծռել ևն։ Մենք պիտի ըսենք թէ սոցա ամենքն ալ կեղծ են և լոկ խաբեպատրուակներ. քանզի երբ սրտով միացած լինին, կրնան դարձեալ անվտանգ կերպով գործակից ապահովապես և գոնէ չհակառակիլ, թէ որ իրաւացի լիներ նոցա համոզումն, բայական կը ծռային և ոչ թէ իրենց ներկայութեամբը խրոխտաբար կը չանային ազգասիրական եռանդն մարել։ Դարձեալ՝ սոցա վարք պատժապարտ լինելուն վրայ տարակոյս չը կայ. քանզի՝ սոցա ամենքն ալ Ամերիկայի քաղաքացի լինելու համար երդում ըրած են Տաճկի տէրութեան հետ ամենեւին կապակցութիւն չունենալու։ Արդ՝ սոցա նախազգուշութիւնը ո՛ւր կը ծռայ երբ նոյնն ինքնինքին երդմնազանց կը յայտարարեն։

Այսու ամենայնիւ Ազգը բնածին ուժ մը ունի որով կարող է ամեն հակառակութեանց և արգելքներու դէմ դնել և իւր ազգութիւն պահպանել. նաեւս խել մը անխորհուրդ անձանց վարմանց դէմ որոնք հայ անունը կը կրեն, այլ անհիանալի վարք մը կը յայտնեն։ Արդ՝ ուրախութեամբ կը ծանուցանեմ թէ չնորհակալութեան երեք նամակք ստորագրեցան բազում ազգասիրաց կողմէ և ուղարկուեցան անոնց որ անկ էր։

Հ. Տ.

ՏԵՂԱԿԱՆ

Փարիզի Յուցահանդիսին առթով, ամեն երկրէ բազմաթիւ ճանապորդներ կանցնին կերթան մեր քաղաքէ։ Այսպէս անցած չաբաթ օր, Կ. Պոլսի անուանի հայ բժիշկներէն Մեծ. Պրն. Տօքթէօր Թորգոմեան Փարիզէն վերադառնալով գնաց Կ. Պոլիս Մէհմաժըրիի չոգենաւով։ Հետեւեալ կիրակի օրն, անուանի հայ գրագէտ Պրն. Մինաս Զերաք՝ Կ. Պոլսի Հայոց կեդրոնական վարժարանի Տեսուչն, ընկերակցութեամբ Մեծ. Պրն. Վահան Եսայեանի, գնաց Կ. Պոլիս Ֆրէյսինէի ընկերութեան չոգենաւով։

Մարսէյլի հայ գաղթականութիւնը իւր պատուաւոր անդամներէ մէկին, Տիար Սմբատ Տ. Աւագեանցին, իւր ունեցած խորին վշտակցութիւն յայտնելու համար, խմբովին յուղարկաւոր եղած էր Տիկին Տէր Աւագեանցի թաղման տխուր հանդիսին, օգոստոս 4ի կիրակի օր։ Հանգուցեալ Տիկինը իւր ծաղիկ հասակի մէջ զոհ գնաց յանկարծահաս մի հիւանդութեան որին դիմադրելու անկարող դանուեցան բժշկական ամեն ջանքեր։

Այդ միջոցին Արմենիան չհրատարակուելով թէեւ ուշացած լինինք, բայց դարձեալ մի տխուր պարտք կը համարինք հրապարակով յայտնել մեր խորին ցաւակցութեան զգացումներ Մեծ. Պրն. Սմբատ Տ. Աւագեանցին (ներկայացուցիչ Թիֆլիսի Միքայէլ Միրզայեանց և Ընկ.) իւր ունեցած այս ամենադառն կորուստին համար և համբերութեան զօրութիւն և երկնային մխիթարութիւն կը մաղթենք իրեն։

Նոր հրատարակութիւն

ՀԱՑՈՑ ՀԱՅԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

«Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ինչ իղձեր պէտք է ունենայ և ինչ պարտքեր ունի կատարելու։

Գինն է 20 սանթիմ և կը ծախուի Արմենիայի համբագրատունը։ Մէկ անդամէն 20 օրինակ գնողը կը վճարէ 3 ֆրանգ և 50 սանթիմ միայն, վոխանակ 4 ֆրանգի։ Փոստի ծախքը կը վճարուի «Հայրենասիրական Միութեան կողմէն։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒՊԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորքուպալեանի

Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER rue Vacon 50.